

Pohřby dětí v pithoi

Úvod:

Pohřby v pithoi¹ se vyskytují ve **starší i střední době bronzové**². Na našem území se jedná převážně o **kostrové pohřby dětí**. Zásobnice s ostatky je nejčastěji umístěna **na pohřebišti**, na rozdíl od Východního středomoří, kde bývá umístěna přímo v domě. Zásobnici, mající funkci urny, obvykle **překrývá miska** nebo druhá **zásobnice**.

O čem vypovídají?

Pohřby v pithoi, jakožto atypický pohřební ritus, nám může pomoci při řešení otázek spojených s :

A) kulturními vlivy

- pohřbívání v zásobnicích **není očividně domácího původu** – ukazuje na kontakty vzdálených kultur; šíření ritu ve **střední Evropě** pravděpodobně souvisí s kulturními vlivy podněcenými **obchodními styky**, ve směru **Sever-Jih** (ze severu jantar, z jihu měď)
- tento ritus se objevuje poprvé v **Mezopotámii** (cca 3000 BC; pohřby dětí i dospělých; ukládány v domech a při hradebních zdech), odtud míří do **Sýrie a Palestiny** (zejm. děti), před rokem 2000 BC se dostává do **Malé Asie** (již na pohřebišti); centrem daného ritu je však zejména **Egida** (objevuje se cca od 2000 BC, vrchol 1750-1550 BC); **k nám se ritus dostává z Egeidy v období klasické únětické kultury (pravděpodobně přes Balkán)**

B) tzv. gender studies

- Pohřby v zásobnicích jsou de facto první pohřby **novorozeňat' a batolat** (v pravěku obecně vysoká dětská úmrtnost, ale děti do 2-3 let nacházeny výjimečně); **čím je to dáno?** Novým pohledem na dítě (že by do té doby nikdy tak malé pohřbívány nebyly – POCHYBNÉ), nebo to souvisí s lepší uchovatelností skeletu v zásobnici...?? (jistě by se našly i další otázky☺)
- I tak je pohřbů v pithoi poměrně málo. **Jak byly pohřbívány ostatní děti? Ukazuje tento pohřební ritus na výjimečnost skupiny lidí, která své děti pochovávala tímto způsobem?** (např. lišili se sociálně, či kulturně od ostatní společnosti, nebo byli pouze pokrokovější?)
- V našem prostředí se do pithoi **pohřbívaly převážně děti** (výjimkou je pohřeb mladé ženy z Ivaně). **Proč?** Dostal se k nám tento zvyk už v takto **modifikované podobě?** (připomeňme, že v Egidě, odkud se k nám zvyk pravděpodobně šířil, se v menší míře v zásobnicích pohřbívali i dospělí jedinci, jak to, že se u nás také nenachází?); souvisí to pouze s **velikostí ?** (jednoduše – dítě se do zásobnice vejde); Nebo se jedná o **kultovní záležitost?** (dítě mohlo být navráceno do mateřského lůna, které představovala zásobnice –viz další bod)

¹ Pithoi, jinak také: pitos, pithos, pitchoi

² Analogie se dají najít i v dalších obdobích (např. novověkém Polsku)

C) symbolikou a rituálním životem

- má pithoi hlubší symbolický význam, nebo se jedná o běžný zvyk
- otázka: lze vůbec něco v pravěku nazvat „běžným zvykem“? – může mít pohřební ritus jiné než symbolické kořeny?! – možné řešení: původně potřeba symbolické i čistě praktické (šíření nemocí...) *izolace mrtvého v městském prostředí* (zvyk vzniká oblastech s nedostatečnými zásobami dřeva – proto se volila keramika)
- dále se může uvažovat „*zabydlení mrtvého v novém prostředí*“ (platí pro ukládání těl do schránek obecně)
- *symbolika lůna* (zásobnice - podoba těhotné ženy); pozn.: pravděpodobně *archetypální představa* (pohřby v nádobách od – 3.tis.BC do 17.st.n.l.; od Egeidy přes Peru až k novověkému Polsku!)

Rozšíření ve Střední Evropě:

Čechy: Únětická kultura

- více jak **11** pohřbů dětí
- po Neústupném 1933 to dále *nezpracované*

Morava: Únětická kultura

Věteřovská kultura

- Např. Mikulov, Olbramovice

Lužická kultura (nejstarší fáze)

Slovensko: Maďarovská kultura

- Nitranský Hrádek 6 dětí v pithoi (k roku 1961)
- Např. Šatovce

DR: Pohřebiště Mannesdorf – Pithoi jako popelnice žárového pohřbu

Maďarsko: Více jak 7 pohřbů

Literatura:

JÚTTNER, K. 1950: Únětické (věteřovské) pohřby v nádobách na Jižní Moravě. OP XIV, 365-366.

MĚŘÍNSKÝ, Z. 1981: Archeologické výzkumy na stavbě vodního díla na Dyji u Nových Mlýnů. Jižní Morava 17, 192-194.

NEUSTUPNÝ, E. 1983: Demografie pravěkých pohřebišť, Praha.

NEÚSTUPNÝ, J. 1933: Únětické pohřby v nádobách. PA XXXIX, 14-20.

PERNÍČKA, R. M. – PODBORSKÝ, V. 1959: Ein Kinderbegräbnis im Gefäss... SPFFBU E 4, 5-21.

SPURNÝ, V. 1961: K rituálním poměrům ve střední době bronzové na Moravě. PA LII, 186-194.

TUREK, J. 2000: Being a beaker child. The position of children in late eneolithic society - Děti v období šňůrové keramiky a zvoncovitých pohárů. Postavení dětí ve společnosti pozdního eneolitu. In: Pavlů, I. (ed.), In memoriam Jan Rulf. Památky archeologické - Supplementum 13, 424-438

VACHŮT, P. 2005: Několik poznámek k vypovídací hodnotě dětských hrobů na nekropolích starší doby bronzové. SPFFBU, M 8-9, 89-99.